

๑๗

แสงธรรม ส่องทาง

นับแต่ปี ๒๔๙๓ เป็นต้นมา หลวงตาเมตตาอบรมธรรมปฏิบัติเฉพาะอย่างยิ่งจิตตภาวนา แก่พระเณรและฆราวาสเสมอมา บรรดาลูกศิษย์ลูกหาผู้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ได้รับแสงธรรมของพระพุทธองค์เป็นลำดับ ไม่จำกัดว่าเป็นพระหรือฆราวาส ไม่จำกัดว่าเป็นหญิงหรือชาย พยานในธรรมก็ย่อมประจักษ์ขึ้นในใจของผู้ปฏิบัติเป็นลำดับไปเช่นกัน ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...ภาคปฏิบัติก็คืองานอันหนึ่งของเรา ทำไมงานเรามีด้วยการประพฤติปฏิบัติ ผลทำไมจะไม่มีได้เล่า เหตุกับผล

เป็นของคู่เคียงกันมาแต่ไหนแต่ไร ทำไมเราทำมันจะไม่มีผล เมื่อเหตุเป็นไปสมควรแก่ผลจะพึงเกิดขึ้นได้อยู่แล้ว...”

ฉะนั้นเมื่อท่านเหล่านั้นต่างเพียรสร้างเหตุให้สมบูรณ์ขึ้นทุกขณะ ผลอันควรย่อมเกิดขึ้นได้ และนำมาซึ่งความสงบร่มเย็นในจิตใจของท่าน กระทั่งไม่เห็นวัตถุสิ่งของเงินทองลาภยศบริษัทธิบริวาร หรือยศถาบรรดาศักดิ์ใดๆ เป็นของประเสริฐเลิศเลอยิ่งกว่า “ธรรม” สิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงเครื่องอาศัย เครื่องอำนวยความสะดวกแก่ร่างกายให้พอเป็นพอไปเท่านั้น แต่เรื่องของ “จิตใจ” นั้น ท่านถือเป็นสมบัติอันล้ำค่า อย่างหาประมาณมิได้เลย

พระภิกษุที่อยู่ศึกษากับหลวงตา บนศาลาวัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๑๑ มกราคม ๒๕๐๘)

ธรรมเทศนาที่หลวงตาแสดงแก่พระ
เณรผู้เข้ามาศึกษาอบรม... รุ่งแล้วรุ่งเล่า
มิได้แตกต่างกัน คือท่านจะย้ายอยู่เสมอว่า

“...การทำความเพียรเพื่อความ
พ้นทุกข์ จะยากลำบากเพียงไร ก็ให้ถือว่า
เป็นงานอันตนจะพึงทำ หลีกเลี้ยงไปไม่ได้
ถ้าต้องการพ้นจากทุกข์ซึ่งกีดขวางกีดขวาง
จิตใจอยู่ตลอดเวลา นี้ ให้จิตใจเป็นอิสระ
อย่างพึงท้อถอยทางความเพียร อย่าไป
คำนึงว่าवासนามากवासนาน้อยในขณะที่
จะทำความดี มีการเดินจงกรมนั่งสมาธิ
เพื่อมรรคผลนิพพาน เป็นต้น

ถ้าจะคิดว่าอำนาจवासนาน้อย ใน
ขณะที่จิตเลือนลอยเปลวตัวออกไป
พอระลึกได้ก็ให้ทราบว่าเป็นการสังขมใน
การตัดทอนนิสัยवासนาของตนให้ดอยลง
ไปโดยลำดับ ถ้ามากกว่านี้นิสัยवासนาก็
จะขาดสูญไป เพราะความชั่วเป็นสิ่งที่
ทำลายหรือเผาผลาญให้วอดวายไป

การทำความดีอยู่ตลอดเวลา ก็คือ
การสร้างอำนาจवासนาขึ้นภายในจิต เพื่อ
จะปราบปรามสิ่งที่เข้าศึกษามีอยู่ภายใน
ใจให้หมดสิ้นไปนั่นแล ใครจะไปสร้าง
वासนาที่เหน็ดไม่สร้างที่ใจवासนาจะมาก
น้อยเพียงไรก็เกิดขึ้นที่ใจเป็นผู้สร้างได้

เราอย่าเข้าใจว่ามรรคผลนิพพาน
จะเห็นห่าง จะอยู่ห่างกันจากปฏิบัติคือ
ข้อปฏิบัติ เช่นเดียวกับบันไดมีความเกี่ยว
เนื่องกันกับบ้านเรือน ตึกรามบ้านช่องจะ
สูงเพียงไรบันไดต้องติดแนบไปทุกๆ ชั้น
ของบ้านของเรือน คำว่า ธรรมะ จะสูงขึ้น
ไหนซึ่งเป็นฝ่ายผล ...ธรรมฝ่ายเหตุคือ
ข้อปฏิบัตินี้จะพึงติดแนบกันไปทุกชั้นทุก
ภูมิ เพราะผู้ที่ก้าวเข้าถึงธรรมขั้นนั้นๆ
ก็ต้องเป็นไปตามธรรมขั้นเหตุ คือ ทาง
ดำเนิน...”

พระภิกษุครูบาอาจารย์ที่เคยได้รับอุบายคำสอนจากหลวงตา
มีเป็นจำนวนมาก ขอนำคติธรรมของครูบาอาจารย์
มาแสดงเพียงบางท่าน ดังนี้

ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ธัมมวโร

(๑๒ ก.ค. ๒๔๖๗ - ๒๗ เม.ย. ๒๕๒๓)

เคยอยู่ศึกษาที่หลวงปู่มั่นที่บ้านหนองผือ หลังจากหลวงปู่มั่นมรณภาพ ท่านได้ติดตามหลวงตาไปในที่ต่างๆ ตลอดมา เช่น บ้านห้วยทราย จันทบุรี และวัดป่าบ้านตาด ตามลำดับ ต่อมาท่านจึงย้ายไปอยู่ที่วัดป่าแก้วชุมพล อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร และอยู่ที่นั่นจนจบจนวาระสุดท้าย

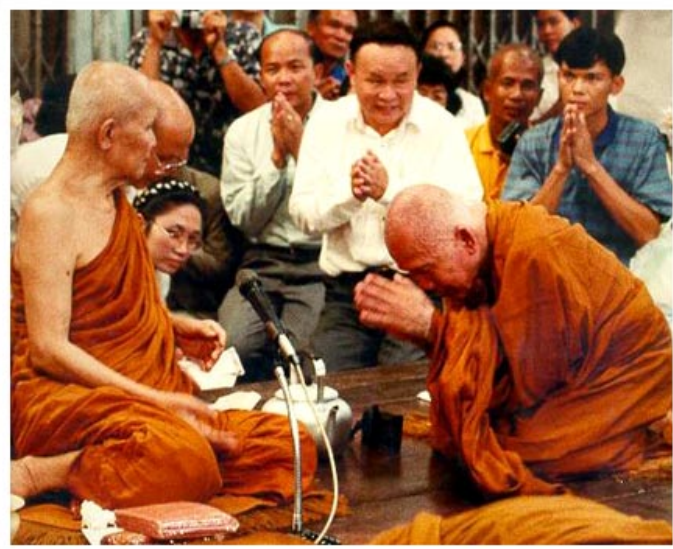
หลวงตาเคยกล่าวยกย่องว่า ท่านอาจารย์สิงห์ทองเป็น “ผ้าขี้ริ้วห่อทอง” และ “...เราเสียดายท่านสิงห์ทอง ถ้าท่านยังมีชีวิตอยู่...ท่านจะทำประโยชน์ให้แก่พระศาสนาได้อย่างมากทีเดียว...”
ท่านอาจารย์สิงห์ทองมรณภาพวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๒๓

“...การชำระใจ การพิจารณาธรรมะ พิจารณาไปๆ จนใจรู้แจ้งแทงตลอดในเรื่องของธรรม ก็หมดทางที่จะรักษา หมดทางที่จะแก้ไข เหมือนกันกับปากกาของเราหมดหมึก ถึงเราจะเขียนต่อไปก็เขียนได้ แต่ทว่าหมึกไม่มี มันไม่ติดกระดาษ มันเป็นอย่างนั้น

ความคิดความปรุงของท่านที่เสรีกิจทางศาสนาก็ทำนองเดียวกัน รูป... เวทนา... สัญญา... สังขาร... วิญญาณ... ก็ยังมีอยู่ พระพุทธเจ้าหรือสาวกท่านก็ยังมีสิ่งเหล่านี้อยู่ แต่สิ่งเหล่านี้ไม่มีอุปาทาน สิ่งเหล่านี้เป็นขันธธรรมดา ไม่มีอุปาทานเข้าไปยึด เหมือนไม่มีหมึก... เพราะทราบตามเป็นจริงของมัน...

สิ่งเหล่านี้เมื่อยังมีจิตมีขันธอยู่ก็ต้องใช้มันไป แต่จะหลงใหลยึดถือมัน เป็นไปไม่ได้ ท่านจึงบริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลาตลอดสมัย...”

ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ธัมมวโร

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต

วัดภูจ้อก้อ อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

ท่านศรัทธาในกรรมฐานมาแต่ครั้งเป็นฆราวาสแล้ว ก่อนบวชเคยมีลูกมีครอบครัว ต่อมาภรรยาได้เสียชีวิตลง จึงเกิดความสลดสังเวช จากนั้นไม่นานก็ออกบวชและมาอยู่ศึกษาที่หลวงปู่มั่นที่บ้านหนองผือ เมื่อหลวงปู่มั่นมรณภาพลง ท่านจึงมาอยู่กับหลวงตาที่บ้านห้วยทราย หลายปีต่อมาท่านจึงตั้งวัดภูจ้อก้อขึ้น และอยู่ที่นั่นตลอดมา
ท่านมรณภาพวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๓๙

“...อนัตตาฝ่ายบาป เป็นฝ่ายเว้นในเบื้องต้น
อนัตตาฝ่ายบุญ เป็นฝ่ายเจริญทำให้เกิดให้มี เมื่อสุดท้าย
อนัตตาบุญก็ดี อนัตตาบาปก็ดี ก็สังคินหมด ไม่เข้าไป
ยึดถือสอดแทรกเอาเป็นเจ้าของส่วนกุศลผลบุญ

พระอนาคามียังจัดเป็นกุศลผลบุญอยู่ เพราะติดอยู่ในบุญ ยังข้ามบุญไม่ได้
เพราะบุญยังไม่เต็ม

ส่วนพระอรหันต์นั้น บุญเต็มแล้ว บาปก็ละพอแล้ว เว้นพอแล้ว เหตุฉะนั้น เหตุที่จะละบาปจึงไม่มีในท่าน เหตุที่จะละบุญจึงไม่มีในท่าน เหตุที่จะสร้างบุญจึงไม่มีในท่าน เหตุจะละบาปก็ไม่มีในท่าน...”

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต

หลวงปู่ลี กุสลธโร

วัดภูผาแดง อ.หนองบัวซอ จ.อุดรธานี

หลวงปู่ลีท่านบวชในวันประชุมเพลิงศพหลวงปู่มั่น จากนั้นติดสอยห้อยตามหลวงตาตลอดมา แม่หลวงตาจะหนีออกวิเวกไปทางไหน หรือจะดูว่าจะจะได้ให้หนีไปอย่างไร หลวงปู่ลีก็อดทนติดตามไปทุกหนทุกแห่งไม่เลิกไม่ว่าไม่ว่าเหนื่อย หวังให้ท่านช่วยอบรมสั่งสอนให้ สุดท้ายหลวงตาก็ยอมรับเป็นศิษย์

หลวงปู่ลีเคยจำพรรษาอยู่กับท่านที่บ้านห้วยทราย จันทบุรี และวัดป่าบ้านตาด ท่านมีอุปนิสัยพูดแต่น้อย รักการอยู่ป่าตลอดมา ไม่ติดสถานที่ แต่เมื่อท่านมีอายุมากขึ้น ประจวบกับพระเถระขออยู่ศึกษาอยู่กับท่านมากขึ้น ท่านจึงยอมอยู่เป็นที่ป็นฐานแน่นอน

(จากซ้าย) หลวงตา หลวงปู่บุญมี ปรีบุญโญ และหลวงปู่ลี กุสลธโร ณ วัดป่าบ้านตาด (ถ่ายเมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๑๔)

“...บ่ทันนาน คันจิตเป็นปัจจุบันอยู่ฮั้น บ่เห็นหนึ่งต้องแนวหนึ่งหละ มันซึเกิด

เฮ็ดให้มันเป็นปัจจุบัน อดีตที่ล่วงมาแล้ว ก็อย่าไปคำนึงเลย มันก็ออกไปจากปัจจุบันนั้นหละ อนาคตคือกัน มันออกไปจากปัจจุบันนี้ละ อย่าไปคำนึงมันเลย คุมมันเขา

เบ็ง ให้เบ็งหัวใจเจ้าของมันละ อย่าไปเบ็งหัวใจผู้อื่น...คันคุมเจ้าของแท้ๆ ต้องเห็น

คันพิจารณาสภาพร่างกายก็พิจารณาอยู่ฮั้น แต่พื้นเท้ามา ศีรษะ แต่ศีรษะลงมาพื้นเท้า ให้พิจารณาอยู่ฮั้น รอบอยู่ฮั้น เอา

เหมาะ ๒๔ ชั่วโมงนี้ บ่ให้มันปากมาเลย

ต้องเกิดแน่... อันนี้หัวใจมันแล่นอยู่นำโลกนำเสนอสารพุ่น มันบ่ปากมัน แล้วซึเห็นหยั่งฮั้น คือกินข้าวเนี่ย กินนอนอยู่ ยายไปนั้น นอนอยู่ก็ไปฮั้น นอนก็ไปนี้ เลยบ่อิมจักที่ นี้เรื่องมัน

เอา พิจารณามันซึ คันคุมเขาแท้ๆ มันซึต้องจับได้เงื่อน เดี่ยวมันซึเกิดอันนั้นเกิดอันนี้โหดนี้เฮ็ดจริงทำจริงมันต้องรู้อจริง... ไอ พิจารณาไตนีละ ไตสำคัญ

ถาหากว่าได้จับจุดได้ละ เออ มันซึออกอุทานบัดที่นี้

อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อริยสัจทั้งนั้น...

คันตีแตกอริยสัจนี้ได้แล้ว ฮวย ! กราบพระพุทธเจ้ากราบครูบาอาจารย์ ไอ้ย มันก็

กราบอยู่จ้งขันหละ หมดคันหละ นี้ เพินเวาจริงเฮ็ดจริง

มันซึประมวลงมาหมดดอก อันพระพุทธเจ้าเพินเห็นนะ

มันซึมาเกิดจากใจเฮานีละ...

ให้พากันแรงความพากความเพียร...”

หลวงปู่ลี กุสลธโร

หลวงตากับครูบาอาจารย์ที่เคยติดสอยห้อยตาม
หรือเคยอยู่ศึกษาที่หลวงตาที่วัดป่าบ้านตาดในระยะต้นๆ
(ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗)

หลวงปู่คำตัน ฐิตธัมโม

วัดป่าदानศรีสำราญ

อ.พรเจริญ จ.หนองคาย

ก่อนบวชท่านเป็นตาผ้าขาว
ปฏิบัติจิตตภาวนาแล้วเกิดผลดี หลวงตา
จึงเมตตาจัดหาบิณฑบาตให้จนครบ
และให้บวชที่มุกดาหาร และมาอยู่กับ
หลวงตาในช่วงที่อยู่บ้านห้วยทราย อำเภอ
คำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ท่านมรณภาพ
ปี พ.ศ. ๒๕๔๐

“...หมดแนวนี้หมด หมดเฮานี้
โลกอันนี้ มีแต่เรื่องสมมติทั้งนั้นแหละ...
...สู้ พุทโธ ไม่ได้ดอก
เฮาเฮ็ดแนวใด ก็สู้อันนี้ บ่ ได้ดอก ในโลกนี้...”

หลวงปู่คำตัน ฐิตธัมโม

ท่านอาจารย์วันชัย วิจิตโต

วัดป่าสังฆาราม บ้านกุดหมากไฟ

อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี

อดีตนักเรียนเตรียมทหารรุ่น ๘ และจปร.รุ่น ๑๙ ท่านได้ทำงานราชการทหารอยู่ระยะหนึ่ง จากนั้นจึงออกบวช ได้พบกับหลวงตาครั้งแรกที่มูลนิธิพระอาจารย์มั่น ฝั่งธนบุรี กทม.หลังจากได้รับคำแนะนำจากหลวงตาว่า

“ไม่ควรอยู่เวร ร้อนๆ ควรจะอยู่กับครูบาอาจารย์...”

จากนั้นไม่นานท่านจึงเดินทางไปอุดรธานี เพื่อขออยู่ศึกษากับหลวงตาที่วัดป่าบ้านตาด

“...ถ้าเป็นน้ำก็แหวกลงไป แหวกจอกแหวกแขนลงไป เห็นแล้วน้ำใสสะอาดซ่อนอยู่หลังความหมายมันสำคัญผิดนี้เอง แหวกความสำคัญทั้งหลายออก ออกให้หมด ธรรมทุกประเภท อนิจจังก็แล้ว ทุกขังก็แล้ว อนัตตาก็แล้ว แหวกออกๆ จนไม่มีอะไรจะแหวก ถึงน้ำใสบริสุทธิ์ ถึงจิตดั้งเดิม ตัวจริงของจิตเป็นแบบนี้ ใสสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีอะไรเลยเจือปน ใสแท้

เห็นธรรม บรรลุดูธรรม เห็นกายก็จริง เห็นเวทนาจึงจริง เห็นจิตจริงๆ ...ทุกสิ่งทุกอย่างจริงไปหมด... ผีกแล้วผีกเล่า ภาวนาแล้วภาวนาเล่า ทุกข์แล้วทุกข์เล่า

พยายามแหวกสิ่งที่คนทั้งหลายเขาละเลย ท่านเห็นอะไรท่านก็พินิจพิจารณาเป็นธรรม ได้ยินอะไรท่านก็พินิจพิจารณาเป็นธรรม ได้กลิ่นลิ้มรส ได้สัมผัสอะไรก็พินิจพิจารณาอยู่อย่างนั้น ถึงเอียงซ้าย เอียงขวามันก็ไม่เอียง ต้องปรับให้มันตรงอยู่เรื่อยๆ ตรงความจริงอยู่เรื่อยๆ

ในที่สุดก็แหวกออกหมด เหลือแต่ความจริงของจิต... ทางภาคปฏิบัติ ปฏิบัติไปๆ เหมือนกับจะไม่เห็นฝั่ง เห็นผาอะไรเลย เหมือนกับไม่มีวันถึงไหน...

ถึง ต้องถึง... นักปฏิบัติไม่หยุดไม่ถอย ยังไงมันก็ต้องถึง เหมือนกับมีตสนิทจะไม่มีวันสว่างเลย เหมือนกับโง่ดักดานจนไม่มีวันรู้เลย...ไม่ใช่...

มันค่อยเปลี่ยนแปลงไปๆ จากการประพฤติปฏิบัติของเรา เปลี่ยนแปลงไปทั้งหมด จากชั่ว เปลี่ยนไปดี จากมืด เปลี่ยนไปสว่างไปเรื่อยๆ จากขุ่นมัว เปลี่ยนเป็นผ่องใสไปๆ จากกิเลสก็เปลี่ยนเป็นธรรมขึ้นมา...

ท่านอาจารย์วันชัย วิจิตโต

หลวงตาเทศน์ให้กำลังใจแก่ศิษย์ พระณรรและฆราวาสในคราวที่เกิดความทุกข์ความลำบากท้อแท้ใจในการปฏิบัติธรรมว่า

“...ยากลำบากไม่ใช่อะไรพาให้ยากนะ ถ้าว่าจะสร้างความดีนี้มันหากมีเครื่องขัดเครื่องข้องขึ้นภายในใจ นั่นแหละคือกิเลสมันกัดมันขวางเรา ไม่ใช่ธรรมกีดขวางไม่ให้ทำ

ขึ้นชื่อว่าความดีแล้วมันไม่ยากให้ทำ นั่นคือกิเลสมันขวางไว้ๆ... ถ้าเราทำได้ทำตามใจของเราแล้ว ผืนมันทำแล้ว ต่อไปก็ไม่ได้ผืน กำลังมันอ่อนลงๆ ที่นี้ไม่ได้ทำอยู่ไม่ได้ แนะ อำนาจของความดีมีอย่างนั้น...

นี่เกิดมาชาตินี้ไม่ดีแล้ว เกิดแก้มืออีกไม่ได้นะ กรรมของเรามียังไงก็ต้องไปนี่พอเหมาะเป็นจังหวะที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว และพร้อมกันได้พบพุทธศาสนา พุทธศาสนาคือศาสนาเอก ผู้สืบกิเลสเป็นเจ้าของศาสนา พระพุทธเจ้าของเราเป็นผู้สืบกิเลส ไม่มีศาสนาใดที่เป็นผู้สืบกิเลสครองศาสนาสั่งสอนสัตว์โลก มีศาสนาพุทธ พุทธๆ นี่เท่านั้น ไม่ว่าจะพระพุทธเจ้าพระองค์ใดขึ้นชื่อว่าพุทธศาสนาแล้ว ต้องเป็นศาสนาของท่านผู้สืบกิเลส...

ไม่ใช่ศาสนาจะมีตลอดไปนะ มีเป็นวรรคเป็นตอน เช่นเวลานี้ก็พุทธศาสนาของเรายังมี พอหมดจากนี้แล้วก็จะไปถึงศาสนาพระอริยเมตไตรยนี้ นั่นแหละท่านเรียกว่าสุญญกัป... ไม่มีคำว่าบาปบุญในหัวใจสัตว์โลก ทั้งๆ ที่บาปบุญคุณโทษนรกสวรรค์มีอยู่ดั้งเดิมก็ตาม แต่ใจ

สัตว์โลกยังไม่ยอมรับ สิ่งที่ยอมรับ คือความอยากความทะเยอทะยาน ความเกียวกวาด อะไรทุกอย่างขึ้นชื่อว่าความชั่วแล้วมันไปรวมนั้นหมด ให้ดูดีให้ดีให้พอกพอใจ มองเห็นหน้ากันมีแต่กัดแต่ฉีกกันทั้งนั้น...

ถ้าเกิดเช่นนั้นแล้วเรียกว่ากรรมผู้ที่มีกรรมหนาที่สุดจึงต้องไปเกิดในยานนั้น... ก็ไม่มีที่จะได้สร้างบุญสร้างกุศล เพราะไม่มีใครแนะนำสั่งสอนรู้ได้ สิ่งที่สัตว์ทั้งหลายทำอยู่ทุกวัน ทำอยู่ด้วยความดูดีมีแต่ความชั่วช่าลามก มีแต่ฟันแต่ไฟอันเป็นผลเผาไหม้ ไม่มีส่วนดีเลย นี่เราไม่ได้เกิดในช่วงสุญญกัป เราเกิดในช่วงพุทธกัป คือกัปพระพุทธเจ้าอยู่เวลานี้ จึงให้พากันชวนชวายเป็น...

เวลานี้เราได้เกิดมาพบพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นบุญลาภของเรา **กิจใจ มนุสสปฏิลาภ** การเกิดเป็นมนุษย์นี้เป็นบุญลาภอันประเสริฐ แนะ นอกจากนั้นก็ **กิจจิง สัทธัมมัสสวนัง** ยังได้ยินได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าอีก ก็เป็นบุญลาภอีกอันหนึ่ง เพียงเท่านั้นก็พอแล้วเรา ท่านว่า **กิจใจ พุทธามุขปาโท** เพราะการเกิดขึ้นแห่งพระพุทธเจ้านั้นเป็นบุญลาภอันประเสริฐสุดของสัตว์โลก นี่คำสอนของท่านที่เป็นองค์แทนศาสดามีอยู่ ให้ได้ยึดคำสอนของท่าน นี่แลคือองค์แทนศาสดาจะไม่ผิดพลาด ให้พากันอุทิศสำหรับพยายาม...”

